

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

DÖRDÜNCÜ DAİRE

KARAKULLUKÇU – TÜRKİYE

(Başvuru no. 49275/99)

KARAR

STRAZBURG

22 Kasım 2005

Bu karar AİHS'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen şartlarda kesinlik kazanacaktır. Ancak, şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.

Karakullukçu – Türkiye davasında,

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Dördüncü Daire),

Başkan Sir Nicolas BRATZA,

Yargıçlar J. CASADEVALL,

R. TÜRMEEN,

M. PELLONPÄÄ,

R. MARUSTE,

K. TRAJA,

L. MIJOVIC ve

Bölüm Sekreteri M. O'BOYLE'un katılımı ile kapalı oturumda 3 Kasım 2005 tarihinde toplanmış ve anılan tarihte izleyen kararı vermiştir:

USUL

1. Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, bir Türk vatandaşı olan Altan Karakullukçu tarafından, 20 Nisan 1999 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan başvurudan (no. 49275/99) kaynaklanmaktadır.

2. Başvuran, İstanbul Barosu'na bağlı avukat Ç. Hasdemir tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") AİHM huzurundaki işlemler için bir Ajan tayin etmemiştir.

3. 21 Ekim 2004 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, başvurunun kısmen kabuledilmez olduğunu ilan etmiş ve işlemlerin süresine ilişkin şikayeti Hükümet'e bildirmeye karar vermiştir. AİHS'nin 29 § 3. maddesini uygulayan AİHM, başvurunun esaslarına ve kabuledilebilirliğine ilişkin birlikte hüküm vermeye karar vermiştir.

4. 1 Kasım 2004 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Daire'lerinin yapısını değiştirmiştir (İç Tüzük 25 § 1. madde). Bu dava, yeni oluşturulmuş Dördüncü Daire'ye verilmiştir.

5. Başvuran ve Hükümet esaslara ilişkin görüş bildirmişlerdir (İç Tüzük 59 § 1. madde).

OLAYLAR

DAVA OLAYLARI

6. Başvuran 1981 doğumludur ve Elazığ'da ikamet etmektedir.

7. 20 Haziran 1991 tarihinde, başvuran, İstanbul'un Gaziosmanpaşa ilçesinde askeri kışlanın bahçesine yerleştirilen bir bombanın patlamasında ağır yaralanmıştır. Olayların olduğu sırada on yaşındadır.

8. 10 Şubat 1992 tarihinde, başvuranın babası, kanuni vasi görevi görerek, İçişleri Bakanlığı'na, başvuranın maruz kamış olduğu zarara karşılık tazminat talep eden bir dilekçe vermiştir. İçişleri Bakanlığı, 15 Nisan 1992 tarihinde bu talebi reddetmiştir.

9. 3 Haziran 1992 tarihinde, başvuranın babası, İstanbul İdare Mahkemesi'nde İçişleri Bakanlığı'na (bundan sonra "davalı") karşı tazminat davası açmıştır.

10. 16 Haziran 1992 tarihinde, dava, davalıya tebliğ edilmiş, davalı 11 Ağustos 1992 tarihinde görüşlerini sunmuştur.

11. 3 Mart 1993 tarihinde, İstanbul İdare Mahkemesi, davalının ön itirazını reddetmiştir.

12. 3 Mart 1993 ve 4 Aralık 1994 tarihleri arasında, ilk derece mahkemesi, 10 Aralık 1993, 27 Haziran 1994 ve 16 Eylül 1994 tarihlerinde usule ilişkin kararlar almıştır.

13. 4 Aralık 1994 tarihinde, İstanbul İdare Mahkemesi, yetkililere atfedilebilir bir hata veya ihmal olmadığını değerlendirmiş ve davayı reddetmiştir.

14. 30 Ocak 1995 tarihinde, başvuran, yukarıda belirtilen kararı temyiz etmiş ve hükmün infazının durdurulmasını talep etmiştir. 30 Ocak 1995 tarihinde, başvuran, temyiz işlemine ilişkin masrafları ödemiştir. Başvuran, ödenen miktarın yetersiz olduğu konusunda uyarılmıştır ve 30 Mart 1995 tarihinde, temyiz işleminin kalan masraflarını ödemiştir.

15. 3 Mayıs 1995 tarihinde, Yüksek İdare Mahkemesi, başvuranın, 4 Aralık 1994 tarihli hükmün infazının durdurulması talebini reddetmiştir.

16. 16 Kasım 1995 tarihinde, Yüksek İdare Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Mahkeme, zararlı fiil ile kayıp arasında sebep sonuç ilişkisinin kurulmasını gerektirmeyen "sosyal risk" ilkesine atıfta bulunmuş ve terörden kaynaklanan zararın, "adalet" ve "sosyal devlet" ilkeleriyle doğrultulu olarak, bütünüyle toplum tarafından paylaşılması gerektiğini değerlendirmiştir.

17. 15 Mart 1996 tarihinde, davalı, Yüksek İdare Mahkemesi'nin kararının düzeltilmesini talep etmiştir.

18. 9 Mart 1998 tarihinde, Yüksek İdare Mahkemesi, davalının talebini reddetmiştir.

19. 30 Eylül 1998 tarihinde, İstanbul İdare Mahkemesi, Yüksek İdare Mahkemesi'nin hükmüne uymaya karar vermiştir.

20. 27 Kasım 1998 tarihinde, dava dosyası bir uzmana gönderilmiştir. 29 Aralık 1998 tarihinde, uzman AİHM'ye raporunu sunmuştur.

21. 17 Şubat 1999 tarihinde İstanbul İdari Mahkemesi başvurana, maddi ve manevi zarar için, 18 Şubat 1992 tarihinden itibaren işlemeye başlayacak yasal faiz ile birlikte tazminat ödenmesine karar vermiştir.

22. 30 Nisan 1999 tarihinde karar kesinleşmiştir.

23. 18 Eylül 2000 tarihinde başvurana, ilgili tazminat miktarı ödenmiştir.

HUKUK

I. AİHS’NİN 6 § 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

24. Başvuran, dava işlemlerinin uzunluğunun, AİHS’nin aşağıda kaydedilen 6 § 1. maddesinde öngörülen “makul süre” ile uyumlu olmadığı hususunda şikayette bulunmuştur:

“Herkes, ... medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar ... konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde ... görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

A. Kabuledilebilirlik

25. Hükümet, AİHM’den AİHS’nin 35. maddesi bağlamındaki iç hukuk yollarının tüketilmesi gereğine uymaması nedeniyle şikayet, kabuledilemez olduğu için reddetmesini istemiştir. Başvuranın, şikayetini yerel mahkemeler huzurunda sunmadığını ileri sürmüştür.

26. Başvuran, Hükümet’in iddialarına itiraz etmek dışında sözkonusu meseleye ilişkin bir adım atmamıştır.

27. AİHM, iç hukuk yollarının tüketilmesi gereğinin yalnızca, başvuranın durumu çözmeye yeterli olan ve iddia edilen ihlallerin telafisini sağlayabilecek etkin ve uygun iç hukuk yollarını normal şekilde kullanmasını gerektirdiğini yineler.

28. AİHM, Türk adli sisteminin, dava işlemlerini çabuklaştıracak iç hukuk yolları sağlamadığını gözlemler. Dava işlemlerindeki gecikmeler için tazminat da vermemektedir. AİHM dolayısıyla başvuranların, AİHS’nin 35 § 1. maddesinin amaçlarını gerçekleştirmek için başvurabilecekleri uygun ve etkin bir iç hukuk yolu olmadığı sonucuna varmıştır (bkz. *Hartman/Çek Cumhuriyeti*, no. 53341/99, § 69, ECHR 2003-VIII (özetler)). Bu nedenle, Hükümet’in ilk itirazlarını reddetmektedir.

29. Bu koşullar altında AİHM, başvurunun AİHS’nin 35 § 3. maddesi bağlamında temelden yoksun olmadığını belirtmektedir. Başvurunun kabuledilemez olduğuna karar vermek için başka bir gerekçe bulunmamaktadır. Bu nedenle, kabuledilebilir olduğuna karar verilmelidir.

B. Esaslar

30. AİHM, dava işlemlerinin AİHS’nin 6 § 1. maddesinde öngörülen “makul süre” gereğini karşılayıp karşılamadığına karar vermede gözönüne alınacak sürenin, başvuranın babasının İçişleri Bakanlığı’na dilekçe sunduğu 10 Şubat 1992 tarihinde başladığı (bkz. *König/Almanya*, 28 Haziran 1978 tarihli karar, A Serisi no. 27, sayfa 33-34, § 98, *Schouten ve Meldrum/Hollanda*, 9 Aralık 1994 tarihli karar, A Serisi no. 304, sayfa 25, § 62, ve *Vallée/Fransa*, 26 Nisan 1994 tarihli karar, A Serisi no. 289-A, sayfa 17, § 33) ve kararın

kesinleştiği 30 Nisan 1999 tarihinde sona erdiği kanısındadır. Gözönünde bulundurulmuş süre İçişleri Bakanlığı huzurundaki davaları ve davayı iki kere incelemiş olan Mahkeme'nin iki davasını kapsamış ve yedi yıl iki ay sürmüştür.

31. Hükümet davanın, detaylı bir inceleme gerektiren dava olaylarına ve yasalara ilişkin konuları açığa çıkarması nedeniyle karmaşık olduğunu belirtmiştir. Hükümet sözkonusu süre içerisinde başvuruya ilişkin ara kararlar birlikte ilk-derece aşamasında iki, temyiz aşamasında iki karar verildiğini ve birçok tebligat yayınlandığını belirtmiştir. Yetkili makamlara atfedilebilecek bir gecikmenin sözkonusu olmadığını, dava işlemlerinin süresinin uzamasına taraflarca talep edilen bir dizi yasal görüşmenin neden olduğunu belirtmiştir.

32. Başvuran, Hükümet'in iddialarına itiraz etmiştir. Sözkonusu alanda yerleşik yargı içtihatları bulunmasına rağmen dava işlemlerinin, ilk derece Mahkemesi kararınca, tazminat taleplerinin reddedilmesi için gereksiz yere uzatılmış olduğunu ileri sürmüştür.

33. AİHM, dava işlemlerinin süresinin makul olmasının, dava koşulları ışığında ve aşağıda kaydedilen kriterlere değinerek değerlendirilmesi gerektiğini yineler: davanın karmaşıklığı, başvuran ve ilgili makamların tutumları ve ihtilaf sırasında başvuran için risk taşıyan durumlar (bkz., diğer içtihatlar yanında, *Frydlender/Fransa* [BD], no. 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII).

34. Davanın karmaşıklığı hususunda AİHM, dava işlemleri, askeri barakalar içerisine yerleştirilen bir bombanın patlaması sonucu başvuranın aldığı yaralar hususunda açılan tazminat davasına ilişkin olduğu için davanın, istisnai yasalara veya dava olaylarına ilişkin zorlukları yansıttığı kanısında değildir.

35. Başvuranın tutumuna ilişkin olarak AİHM, başvuranın 30 Ocak 1995 ve 30 Mart 1995 tarihleri arasındaki iki ay boyunca dava işlemlerinin uzamasından sorumlu olduğunu gözlemler (bkz., paragraf 14). AİHM ayrıca, başvuranın 4 Aralık 1994 tarihli kararın ifasının durdurulmasına ilişkin sonuç vermeyen talebinin (bkz., paragraf 14 ve 15) dava işlemlerinin gecikmesine katkıda bulunduğunu kanısındadır.

36. Yerel mercilerin çalışmalarına gelince, AİHM, İstanbul İdare Mahkemesi'nin tutumunun kınama ötesinde olmadığını tespit etmiş, öte yandan bu mahkemedeki işlemlerin, davanın ilerlemesinde makul olmayan gecikmelerin olduğu şeklinde bir sonucu ortaya çıkardığını tespit etmemiştir. Aynı şekilde, Danıştay'ın, başvuranın birinci derece mahkemesinin kararının yürütülmesinin durdurulmasına ilişkin talebini reddetmesi ve kararı 4 Aralık 1994 tarihinde bozmasına ilişkin olarak herhangi bir aşırı gecikme durumunun olduğunu tespit etmemiştir. Ancak, AİHM, Danıştay'ın, İçişleri Bakanlığı'nın Danıştay'ın verdiği kararın düzeltilmesi talebini reddetmesinden önce - iki yıl gibi - uzun bir zaman geçtiği gerçeğini gözardı edemez. Hükümet, bu durumla ilgili herhangi bir açıklama yapmamıştır. Bu tür bir açıklamanın ya da suçlanacak kişinin başvuran olduğunu gösteren herhangi bir emarenin yokluğunda, gecikme, yerel mahkemelerin temyiz işlemlerini yürütmesine bağlanabileceği düşünülmelidir (bkz. *mutatis mutandis*, *Nuri Özkan – Türkiye*, no. 50733/99, §§ 21-22, 9 Kasım 2004).

37. Son olarak, AİHM, yerel yargılamada başvuranın karşı karşıya olduğu risklerin kendisi için büyük önem arz ettiği kanısındadır.

38.Konuya ilişkin içtihadını dikkate alarak, AİHM bu davada, işlemlerin uzunluğunun aşırı olduğu ve “makul süre” şartını karşılamadığı kanısındadır.

39.Dolayısıyla, 6 § 1. madde ihlal edilmiştir.

II.AİHS’NİN 41. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

40.AİHS’nin 41. maddesine göre:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A.Tazminat

41.Başvuran, 145.600 Dolar (yaklaşık 111.272 Euro) maddi, 36.400 Dolar (yaklaşık 27.818 Euro) manevi tazminat talep etmiştir.

42.Hükümet, bu talepleri aşırı bularak reddetmiştir.

43.AİHM, tespit edilen ihlalle, talep edilen maddi tazminat arasında herhangi bir sebep sonuç bağı görmemektedir, dolayısıyla sözkonusu iddiayı reddeder. Öte yandan, AİHM, işlemlerin uzunluğu sebebiyle, başvuranın yalnızca bir ihlal tespiti ile tazmin edilemeyecek sıkıntı ve hayal kırıklığı gibi manevi zarara uğramış olması gerektiğini kabul etmektedir. Davanın koşullarını ve içtihadını dikkate alarak AİHM, başvurana bu başlık altında 3.600 Euro ödenmesine karar vermiştir.

B.Mahkeme masrafları

44.Başvuran, AİHM’deki işlemlerle bağlantılı olarak herhangi bir ücret ya da harcamanın geri ödenmesini talep etmemiştir.

C.Gecikme faizi

45. AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası’nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM OYBİRLİĞİYLE,

1.Başvurunun kalan kısmın kabulüne;

2.AİHS’nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğine;

3.(a) Sorumlu Devlet’in başvurana AİHS’nin 44 § 2. maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde geçerli olan kur üzerinden Yeni Türk Lirası’na çevrilmek üzere 3.600 (üç bin altı yüz Euro) manevi tazminat ve uygulanabilecek her türlü vergiyi ödemesine,

(b)yukarıda anılan üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için Avrupa Merkez Bankası’nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın gecikme faizi olarak uygulanmasına;

4. Başvuranın adil tazmin talebinin kalan kısmının reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce hazırlanmış, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddeleri uyarınca 22 Kasım 2005 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Michael O'BOYLE
Sekreter

Nicolas BRATZA
Başkan